

Sıfât-ı İlâhiyenin Umum Mahlûkatı İhâtası

*İlim, kudret, irade ve diğer sıfât-ı İlâhiyye zatında gösterilmez, ancak **tezahürlerinden** anlaşılır.* Bir zâtın ilim sıfatı, yazdığı eserlerinden, kudret sıfatı ise yaptığı fiillerden tezâhür eder.

Şu kâinata dikkatle baktığımızda görüyoruz ki, güneş bir kudretle faaliyet gösterdiği gibi, ay da bir kudrete istinaden hareket etmekte, sabit yıldızlar o kudrete istinaden durmakta, gezegenler ise o kudretle seyeran etmektedir.

Kudretin her an çalıştığı ve kâinatı ihata ettiği bilmüşahade görüldüğü gibi, ilim, irade ve diğer sıfat-ı İlâhiyye de kâinatı ihata etmiş bulunduğundan, *Cenâb-ı Hak için uzak-yakın, büyük-küçük, evvel-âhir* farkı olmuyor ve umum mahlûkatta bir anda tasarruf ediyor.

Herhangi bir mahlûk, bizden ne kadar uzak olursa olsun, mademki yapılmış ve yaratılmış ve mevcudiyetini bir ilim ve kudretle, bir rahmet ve inayete devam ettirmektedir, o hâlde Cenâb-ı Hakk'ın muhit sıfatları o mahlûku da içine almıştır ve onun üzerinde tasarrufta bulunmaktadır.

Bu ince ve derin hakikatı kemâliyle anlamamız mümkün olmamakla beraber, bazı temsillerle meseleye uzaktan uzağa bakmaya çalışacağız.

Nasıl ki bir mumun veya ampulün veya güneşin ışığı hangi sahayı ihata ediyorsa, o saha içerisinde onun için az-çok, büyük-küçük, uzak-yakın farkı yoktur. Çünkü ihâta var. Aynı şekilde insan bir şiiri ezberlediği takdirde onun için o şiirin ilk mısrasıyla son mısrası arasında uzaklık veya yakınlık söz konusu olmadığı gibi, şiirin bir mısrasını bilmekle on mısrasını bilmek arasında da bir külfet yoktur. Zira onun ilmi, şiirin tamamını ihata etmiştir. Fakat bu şiir yazıldığında, yani mes'ele kâğıda döküldüğünde, mısralar için öncelik veya sonralık gibi nisbî keyfiyetler tezahür eder.

Hafızanın bir şiiri tamamıyla zaptetmesi gibi, insan ruhu da bütün bedeni ihata ettiğinden, ruh için bir hücrede faaliyet göstermekle milyarlarca hücrede çalışmak arasında bir fark olmuyor. Fakat insanın elleri ihâtasız olduğundan, bir işi yaparken diğerleriyle meşgul olamıyor.

Bu asrın insanları gibi, geçmiş ve gelecek insanlar da Cenâb-ı Hakk'ın ilminde hazır dırlar. Bu asırda, O Sâni-i Zülcelâl kâinat sahifesinde biz insanları yazmıştır. Bizden sonra dünyanın ömrü var ise, gelecek asrın insanları yazılacak ve nihayet kıyâmetin kopmasıyla insanlar manzumesinin tamamı şu kâinat kitabında yazılmış olacaktır.

Cenâb-ı Hak, *ilminde mevcut olan bu insanlar manzumesini, muhit ve nihayetsiz*

kudretiyle haşirde bir anda yeniden yazacaktır.